

ΠΟΛΙΤΙΚής Κείμενο Πολιτικής

Περιεχόμενα

1. Τρόποι Εξωδικαστικής Επίλυσης Διαφορών στην Ελλάδα
2. Η Διαμεσολάβηση στις αστικές και εμπορικές διαφορές
3. Περιγραφή της διαδικασίας
4. Τα πλεονεκτήματα της Διαμεσολάβησης
5. Συμπέρασμα
6. Πηγές

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ & ΑΚΕΡΑΙΟΤΗΤΑ

Η εξωδικαστική επίλυση διαφορών ως μια εναλλακτική προσέγγιση

Σύνταξη: Κωνσταντίνος Ε. Κατσιγιάννης,
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑΣ

Γιατί είναι χρήσιμη η εξωδικαστική επίλυση διαφορών

Ο μεγάλος φόρτος των Δικαστηρίων, η συχνή κατάχρηση από τα αντιδικούντα μέρη δικονομικών δυνατοτήτων, καθώς και οι ελλείψεις και δυσλειτουργίες στην υλικοτεχνική υποδομή της απονομής Δικαιοσύνης, έχουν επηρεάσει σημαντικά την αποτελεσματική παροχή δικαστικής προστασίας στην Ελλάδα. Οι καθυστερήσεις στην εκδίκαση δικαστικών υποθέσεων και στην έκδοση αποφάσεων, πολλές φορές ακόμη και η μη έκδοση δικαστικών αποφάσεων σε αστικές υποθέσεις, έχουν σημαντικότατες συνέπειες σε ένα ευρύ φάσμα τομέων της Ελληνικής Κοινωνίας και Οικονομίας: από πλευράς αναπτυξιακών δυνατοτήτων, η κατάσταση στην οποία έχει φθάσει σήμερα η απονομή Δικαιοσύνης θεωρείται βασικός αντιαναπτυξιακός παράγοντας, σε σημείο που να αποτελεί αντικείμενο των διαρθρωτικών αλλαγών που πρέπει να εφαρμόσει η Ελλάδα βάσει των Δανειστικών Μνημονίων. Από πλευράς ιδιωτών/πολιτών, εμφανίζεται συνεχώς αυξανόμενη η τάση μείωσης της εμπιστοσύνης προς τη Δικαιοσύνη, με συνέπεια τη σταδιακή απαξίωση του θεσμού σε ευρύ πεδίο πολιτών, καθώς και ο κίνδυνος αύξησης της αυτοδικίας.

Δικαιοσύνη & Ακεραιότητα

Παράλληλα, όπως συμβαίνει σε συστήματα τα οποία λειτουργούν ελλιπώς με συνέπεια να δημιουργούν την αίσθηση ανάγκης πραγματοποίησης ενεργειών για παράκαμψη των δυσλειτουργιών του συστήματος, υφίσταται και ο κίνδυνος αυξημένων «ευκαιριών» διαφθοράς σε σημεία του συγκεκριμένου συστήματος.

Η Εξωδικαστική Επίλυση Διαφορών, η οποία περιλαμβάνει διαδικασίες εναλλακτικές προς τη δικαστική διαδικασία εν γένει και ιδίως προς τη δίκη που περατούται με την έκδοση δικαστικής απόφασης, αποτελεί μία δυνητική λύση για την επίλυση μέρους των προβλημάτων της συσσώρευσης και καθυστέρησης επίλυσης διαφορών στο δικαστικό σύστημα. Στους εναλλακτικούς τρόπους επίλυσης των ιδιωτικών διαφορών περιλαμβάνεται και η Διαμεσολάβηση.

1. Τρόποι Εξωδικαστικής Επίλυσης Διαφορών στην Ελλάδα

Αξιολόγηση Εθνικού Συστήματος Ακεραιότητας της Ελλάδας

Την περίοδο 2011 – 2012, η Διεθνής Διαφάνεια - Ελλάς πραγματοποίησε μια πρωτοποριακή για τα ελληνικά δεδομένα έρευνα, κατά την οποία δώδεκα βασικοί θεσμοί «πυλώνες» εξετάστηκαν και αξιολογήθηκαν ως προς την αποτελεσματικότητα και τη θωράκισή τους έναντι του φαινομένου της διαφθοράς. Ειδικότερα ο θεσμός της Δικαιοσύνης κατατάσσεται μεταξύ των πιο ευάλωτων έναντι της διαφθοράς, με βαθμό 41 στην κλίμακα του 100, κυρίως λόγω της υπερβολικής καθυστέρησης απονομής της δικαιοσύνης.

Η Ελληνική Νομοθεσία προβλέπει ρητά την εξωδικαστική επίλυση διαφορών, ειδικά μέσω μορφών διαμεσολάβησης σε σειρά Νόμων. Συγκεκριμένα :

- Ο Νόμος **1876/1990** σχετικά με τις «**Ελεύθερες συνολικές διαπραγματεύσεις και άλλες διατάξεις**» προβλέπει – μεταξύ άλλων – **την επίλυση συλλογικών εργατικών διαφορών με διαμεσολάβηση**, την οποία μπορεί να ζητήσουν τα μέρη σε περίπτωση που αποτύχουν οι διαπραγματεύσεις σχετικά με την σύναψη Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας. Σχετικά με ατομικές εργατικές διαφορές, υπάρχει Σώμα Επιθεωρητών Εργασίας, που μεσολαβούν μεταξύ εργοδοτών και υπαλλήλων – με αρκετά μεγάλη επιτυχία μέχρι τώρα – με στόχο την εξωδικαστική επίλυση της διαφοράς τους.
- Ο Νόμος **2251/1994** περί «**Προστασίας του Καταναλωτή**» προβλέπει Επιτροπές, στις οποίες καταναλωτές ή τοπικές Ενώσεις Καταναλωτών μπορούν να υποβάλουν **αίτηση για την εξωδικαστική επίλυση** διαφορών μεταξύ προμηθευτών και καταναλωτών ή Ενώσεων Καταναλωτών. Ήδη, τα τελευταία πέντε έτη, ο «Συνήγορος του Καταναλωτή» έχει διαχειρισθεί πάνω από 20.000 έγγραφες αναφορές καταναλωτών, από τις οποίες ποσοστό 82% καταλήγουν σε φιλική διευθέτηση σε χρονικό διάστημα που δεν ξεπερνά κατά μέσο όρο τις 88 ημέρες ανά υπόθεση.
- Το άρθρο 5 του Νόμου **2854/2000**, με τον οποίο εισήχθη στην Ελληνική Νομοθεσία η Οδηγία 92/13/EOK σχετικά με την «**Δικαστική προστασία κατά το στάδιο που προηγείται της σύναψης συμβάσεων φορέων οι οποίοι λειτουργούν στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των τηλεπικοινωνιών**», χορηγεί σε οποιοδήποτε πρόσωπο αποδεικνύει ότι έχει ή είχε συμφέρον σχετικά με την σύναψη σύμβασης εμπίπτουσας σε έναν από τους πιο πάνω τομείς και θεωρεί, όχι μόνο ότι υπέστη, αλλά ακόμη και ότι υπάρχει κίνδυνος να υποστεί ζημία λόγω παράβασης της διαδικασίας σύναψης της εν λόγω σύμβασης, να ζητήσει την **υπαγωγή της διαφοράς σε διαδικασία συμβιβασμού** όπως αποκαλείται από τον ως άνω Νόμο, η οποία στην ουσία είναι διαδικασία διαμεσολάβησης. Στην πραγματικότητα, ελάχιστες αν όχι πρακτικά ανύπαρκτες είναι οι περιπτώσεις διαφορών ιδιωτών με το Δημόσιο οι οποίες

έχουν επιλυθεί με τον τρόπο αυτό.

- Ο **Πτωχευτικός Κώδικας** προβλέπει ότι ο έμπορος ο οποίος είναι σε θέση να αποδείξει ότι βρίσκεται ή μπορεί να βρεθεί σε δυσχερή οικονομική κατάσταση (όχι όμως σε παύση πληρωμών) μπορεί να ζητήσει από το Δικαστήριο, που θα είχε αρμοδιότητα για να τον κηρύξει σε πτώχευση εάν συνέτρεχε περίπτωση, **να ανοίξει διαδικασία διαμεσολάβησης**, την οποία το Δικαστήριο πράγματι ανοίγει εάν κρίνει ότι συντρέχουν οι προς τούτο προϋποθέσεις του Νόμου. Την διαμεσολάβηση διενεργεί Διαμεσολαβητής, που επιλέγεται από το Δικαστήριο από τον σχετικό κατάλογό του.
- Ο Νόμος 3869/2010 που αφορά την «Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων», παρέχει στα φυσικά πρόσωπα, τα οποία δεν έχουν πτωχευτική ικανότητα και έχουν περιέλθει, χωρίς δόλο, σε μόνιμη αδυναμία πληρωμής χρηματικών οφειλών τους, το δικαίωμα να υποβάλουν στο αρμόδιο Δικαστήριο αίτηση για την ρύθμιση των οφειλών τους σύμφωνα με όσα ειδικότερα προβλέπονται σε αυτόν. Απαραίτητο προαπαιτούμενο για την υποβολή της εν λόγω αίτησης είναι η εκ μέρους του αιτούντος **καταβολή προσπάθειας επίτευξης εξωδικαστικού συμβιβασμού** με τους πιστωτές του και η αποτυχία αυτής, κατά το τελευταίο, πριν την υποβολή της αίτησης, εξάμηνο. Η προσπάθεια αυτή πραγματοποιείται κατά Νόμον με τη συνδρομή είτε του Συνηγόρου του Καταναλωτή, είτε Επιτροπής Φιλικού Διακανονισμού, που προβλέπεται στο άρθρο 11 του Νόμου **2251/1994** περί «**Προστασίας των Καταναλωτών**», είτε Ένωσης Καταναλωτών, είτε του Μεσολαβητή Τραπεζικών Επενδυτικών Υπηρεσιών ή δικηγόρου ή άλλου δημόσιου ή ιδιωτικού μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα φορέα οριζόμενου από το Ειρηνοδικείο με τη διαδικασία της Εκούσιας Δικαιοδοσίας.
- Ο Νόμος **3898/2010** (για τη **Διαμεσολάβηση στις αστικές και εμπορικές υποθέσεις**), με τον οποίο ενσωματώθηκε στο Ελληνικό Δίκαιο η Οδηγία με αριθμό 2008/52/ΕΚ, θέσπισε στην Ελλάδα τον **Θεσμό της Διαμεσολάβησης**. Σε αυτόν η Διαμεσολάβηση ορίζεται ως «η διαρθρωμένη Διαδικασία ανεξαρτήτως ονομασίας, στην οποία δύο ή περισσότερα μέρη μια διαφοράς επιχειρούν εκουσίως να επιλύσουν με συμφωνία τη διαφορά αυτή με τη βοήθεια διαμεσολαβητή». Η Διαμεσολάβηση του Ν. 3898/2010 διακρίνεται τόσο σε σχέση με τη διαδικασία ενώπιον των Δικαστηρίων και τη Διαιτησία, κατά την οποία λαμβάνεται εκτελεστή και εξαναγκαστή απόφαση, όσο και από το θεσμό του πρόσφατου Νόμου 4055/2012 (που προσέθεσε το άρθρο 214B του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας) για την εισαγωγή της αποκαλούμενης δικαστικής μεσολάβησης, που αποτελεί διαδικασία στα πλαίσια του δικαστικού συστήματος.

2. Η Διαμεσολάβηση στις αστικές και εμπορικές διαφορές

Η Διαμεσολάβηση είναι η αναζήτηση από τα αντιμαχόμενα μέρη σε μια διαφορά, μίας συμβιβαστικής λύσης μέσω κοινά αποδεκτής διαδικασίας και σε ουδέτερο τόπο, με την παρουσία και τη βοήθεια ενός τρίτου προσώπου, του διαμεσολαβητή.

Δικαιοσύνη & Ακεραιότητα

Πρόκειται για τις λεγόμενες «win-win situations», όπου με την επίλυση της διαφοράς έχουν οφέλος και οι δύο πλευρές. Στη διαδικασία αυτή κεντρικό ρόλο κατέχει ο Διαμεσολαβητής, ο οποίος, λόγω των ιδιαιτέρων τεχνικών που χρησιμοποιεί, ενεργεί ως καταλύτης και επιτρέπει συχνά στο χρονικό διάστημα μίας ημέρας, την επίλυση της διαφοράς ακόμα και όταν οι προηγηθείσες διαπραγματεύσεις, είτε μεταξύ των ίδιων των μερών είτε μεταξύ των δικηγόρων τους, έχουν αποτύχει. Όπως η διεθνής εμπειρία έχει δείξει, η Διαμεσολάβηση, όταν διενεργείται από ειδικά εκπαιδευμένο και έμπειρο διαμεσολαβητή, επιτρέπει στα Μέρη να εξαλείψουν τα εμπόδια της μεταξύ τους επικοινωνίας, να συζητήσουν τα θέματα που τους απασχολούν, να λύσουν παρεξηγήσεις, να καθορίσουν τα βασικά συμφέροντα ή τις ανησυχίες τους, να βρουν πεδία συμφωνίας και να ενσωματώσουν τη συμφωνία τους σε κοινώς αποδεκτό κείμενο.

3 Περιγραφή της διαδικασίας - Ο ρόλος του Διαμεσολαβητή και των Μερών

Μετά από μία αρχική προετοιμασία, η Διαμεσολάβηση αρχίζει με μία κοινή συνάντηση στην οποία τα Μέρη, αφού ενημερωθούν αναλυτικά από τον Διαμεσολαβητή για τη διαδικασία της διαμεσολάβησης, παρουσιάζουν τις απόψεις τους για τη διαφορά. Η κοινή συνάντηση ακολουθείται από χωριστές συναντήσεις μεταξύ του Διαμεσολαβητή και κάθε μέρους. Αυτό επιτρέπει σε κάθε πλευρά να εξηγήσει εμπιστευτικά την αντίληψή της για τη διαφορά καθώς και τη θέση και τους στόχους της για την επίλυσή της με τη διαμεσολάβηση. Στις συναντήσεις εμφανίζονται τα Μέρη ή οι εκπρόσωποί τους (με ή χωρίς τους συμβούλους τους), με πλήρη εξουσιοδότηση να διαπραγματευθούν και να αποφασίσουν. Οι χωριστές συναντήσεις διεξάγονται σε αυστηρά εμπιστευτική βάση. Τα έγγραφα και οι πληροφορίες που δίδονται στο διαμεσολαβητή, αφορούν μόνο τον ίδιο και η αποκάλυψη του περιεχομένου τους στο άλλο μέρος δεν επιτρέπεται, χωρίς τη συναίνεση του μέρους στο οποίο ανήκουν.

Η Διαμεσολάβηση αφήνει την εξουσία της απόφασης καθαρά στα Μέρη. Ο Διαμεσολαβητής δεν αποφασίζει τι είναι δίκαιο ή σωστό, δεν είναι ούτε Δικαστής ούτε Διαιτητής, αλλά ενεργεί ως καταλύτης, σκοπός του οποίου είναι να διευκολύνει τις διαπραγματεύσεις μεταξύ των Μερών, ώστε τα Μέρη να καταλήξουν σε λύση της διαφοράς τους. Ο Διαμεσολαβητής αξιοποιεί όλες τις τεχνικές διαλόγου, επικέντρωσης στα σημεία σύγκλισης των απόψεων και αναζήτησης των πραγματικών «**συμφερόντων**» των Μερών, έτσι ώστε να τα βοηθήσει να οδηγηθούν σε σύναψη κοινά αποδεκτής, βιώσιμης και αμοιβαίας επωφελούς συμφωνίας. Κατά κανόνα, ο Διαμεσολαβητής εκφράζει την άποψή του, μόνο όταν ομόφωνα του ζητηθεί. Η συμφωνία που επιτυγχάνεται μεταξύ των Μερών στο τέλος της διαμεσολάβησης συντάσσεται **εγγράφως** και υπογράφεται από τα Μέρη. Το συμφωνητικό μπορεί να περιλαμβάνει όχι μόνο ό,τι συμφωνήθηκε για τυχόν χρηματική αποζημίωση αλλά για παράδειγμα και πρόβλεψη για μελλοντικές επιχειρηματικές διαφορές, ένα νέο συμβόλαιο με νέους όρους κλπ.

4. Τα πλεονεκτήματα της Διαμεσολάβησης

Η Διαμεσολάβηση αποτελεί σύγχρονο τρόπο επίλυσης διαφορών με σπουδαιότερο πλεονέκτημα τη διασφάλιση, ότι τα Μέρη συμμετέχουν ενεργά σε μία εμπιστευτική διαδικασία, ότι μπορούν να ακουστούν από κάποιον ανεξάρτητο και ουδέτερο τρίτο και μάλιστα σε ιδιαίτερες συναντήσεις μαζί του **και ότι τα ίδια τα Μέρη** (και όχι ο τρίτος) αποφασίζουν για το αποτέλεσμα, δηλαδή για την τελική λύση.

Τα αδιαμφισβήτητα πλεονεκτήματα της Διαμεσολάβησης είναι:

- Διαφάνεια και ακεραιότητα της διαδικασίας και του αποτελέσματος (δεδομένου ότι αυτά ελέγχονται απόλυτα από τα ενδιαφερόμενα μέρη)
- Ταχύτητα, αποτελεσματικότητα και ευελιξία
- Χαμηλό κόστος (σε σύγκριση με τη δικαστική διαμάχη και τη διαιτησία)
- Εύκολη «πρόσβαση» και η απλότητα της διαδικασίας που είναι απαλλαγμένη από δικονομικούς τύπους και διεξάγεται σε εμπιστευτική βάση
- Διασφάλιση της ενεργητικής συμμετοχής των Μερών
- Προσανατολισμός στα ουσιαστικά συμφέροντα των εμπλεκομένων και όχι στα τυπικά δικαιώματά τους
- Μη δεσμευτικός χαρακτήρας της διαδικασίας, αφού τα Μέρη είναι ελεύθερα να αποχωρήσουν όποτε το επιθυμούν
- Διασφάλιση των δικαιωμάτων των μερών, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος να προσφύγουν σε Δικαστήριο, εκτός βέβαια αν η διαμεσολάβηση καταλήξει σε συμφωνία.

Όσον αφορά στον κρίσιμο παράγοντα «διαφθορά», η Διαμεσολάβηση παρουσιάζει το σημαντικότατο πλεονέκτημα ότι δεδομένου ότι τόσο η διαδικασία της Διαμεσολάβησης όσο και αυτό καθ' εαυτό το τελικό της αποτέλεσμα είναι στα χέρια αυτών των ίδιων των ενδιαφερομένων Μερών και όχι ενός οιουδήποτε τρίτου, περιορίζονται δραστικά οι πιθανότητες/δυνατότητες εμφάνισης φαινομένων διαφθοράς στην εφαρμογή του θεσμού αυτού στην πράξη.

5. Συμπέρασμα

Σχεδόν ένα εκατομμύριο υποθέσεις οδηγούνται ενώπιον της δικαιοσύνης κάθε χρόνο. Για την αποσυμφόρηση των δικαιστηρίων και κατ' επέκταση την ταχύτερη απονομή της δικαιοσύνης, απαιτείται η ενίσχυση του θεσμού της εξωδικαστικής επίλυσης, ώστε να χρησιμοποιείται σε ποσοστά πολύ υψηλότερα από τα τρέχοντα, που ανέρχονται μόνο σε 2%. Η ενίσχυση αυτή μπορεί να επιτευχθεί σε δύο επίπεδα: κατά πρώτον σε θεσμικό επίπεδο, με την υιοθέτηση ή τροποποίηση σχετικών νομοθετικών ρυθμίσεων, οι οποίες αφενός θα ορίζουν ως υποχρεωτική την εξωδικαστική επίλυση για ορισμένες υποθέσεις (π.χ. γαμικές, εμπορικές κλπ διαφορές καθώς και άλλες διαφορές επί των οποίων τα εμπλεκόμενα μέρη έχουν την εξουσία διάθεσης) αφετέρου θα δίνουν την ευχέρεια στον δικαστή να

Δικαιοσύνη & Ακεραιότητα

διακόψει τη δικαστική διαδικασία αν κατά την κρίση του η υπό εξέταση υπόθεση μπορεί να επιλυθεί εξωδικαστικά. Κατά δεύτερον, σε πρακτικό επίπεδο, με τη διενέργεια μιας εκστρατείας προώθησης του θεσμού από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς (Υπουργείο Δικαιοσύνης, Δικηγορικοί Σύλλογοι κ.α.), η οποία θα αποσκοπεί στην πληρεστερη πληροφόρηση του κοινού για τη διαμεσολάβηση και τα πλεονεκτήματά της, (με την έκδοση οδηγιών και πρακτικών συμβουλών, τη διενέργεια εκπαιδευτικών σεμιναρίων, την ανάπτυξη εργαλείων κ.α.).

6. Πηγές

- Νόμος **1876/1990** «Ελεύθερες συνολικές διαπραγματεύσεις και άλλες διατάξεις»
- Νόμος **2251/1994** «Προστασία του Καταναλωτή»
- Νόμος **2854/2000**, με τον οποίο εισήχθη στην Ελληνική Νομοθεσία η Οδηγία 92/13/EOK σχετικά με την «Δικαστική προστασία κατά το στάδιο που προηγείται της σύναψης συμβάσεων φορέων οι οποίοι λειτουργούν στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των τηλεπικοινωνιών»
- Νόμος **3869/2010** «Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων»
- Νόμος **3898/2010** για τη Διαμεσολάβηση στις αστικές και εμπορικές υποθέσεις
- Πτωχευτικός Κώδικας
- Έκθεση Αξιολόγησης Εθνικού Συστήματος Ακεραιότητας στην Ελλάδα, Διεθνής Διαφάνεια-Ελλάς, 2011-2012, <http://media.transparency.org/nis/cogs/?Country=gr>

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ:

Κωνσταντίνος Ε. Κατσιγιάννης, d.e.a.

Δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω
Διαπιστευμένος Διαμεσολάβητής
Ελληνικό Κέντρο Διαμεσολάβησης και Διαιτησίας
Πανεπιστημίου 42, Αθήνα, 106 79
Σταθερό Τηλέφωνο: +30 210 3620274
Κινητό Τηλέφωνο: +30 6944 550550
Fax: +30 210 3626610
Email: constantine@katsigiannis.com
www.hellenic-mediation.gr

Διεθνής Διαφάνεια-Ελλάς

Ευφρονίου 5-7, Αθήνα, ΤΚ 11634
Τηλέφωνο : +30 2107224940
Fax: +30 210 7224947
E-mail: tihellas@otenet.gr

*O Κωνσταντίνος Κατσιγιάννης,
d.e.a. Universite de Pantheon-
Sorbonne, Paris I,
είναι Δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω,
Διαπιστευμένος Διαμεσολάβητής
(CIArb) και Εκπαιδευτής
Διαμεσολαβητών (CEDR).
Ειδικεύεται στο Δίκαιο
των Επιχειρηματικών
Δραστηριοτήτων, στις Συμβάσεις
και Διαπραγματεύσεις
Συμβάσεων και στην Δικαστική
και Εξωδικαστική Επίλυση
Διαφορών.*

*Με την οικονομική ενίσχυση του
προγράμματος της Ευρωπαϊκής
Ένωσης "Πρόληψη και
Καταπολέμηση του Εγκλήματος"
Ευρωπαϊκή Επιτροπή - Γενική
Διεύθυνση Εσωτερικών
Υποθέσεων.*

*Η έκδοση αυτή απηχεί
αποκλειστικά τις απόψεις του
συγγραφέα. Η Ευρωπαϊκή
Επιτροπή δεν είναι σε καμία
περίπτωση υπεύθυνη για
οποιαδήποτε χρήση του
περιεχομένου της έκδοσης.*